

Citation:

N. van Wijk, Levensbericht J.H. Kern, in:
Jaarboek, 1933-1934, Amsterdam, pp. 147-151

LEVENSBERICHT

VAN

J. H. KERN (24-I-1867—19-XII-1933).

In J. H. Kern verliest de Nederlandse wetenschap een filoloog van veelzijdige eruditie, maar tegelijk vormden de onderdelen van zijn wetenschappelijk bezit in hoge mate een eenheid. In zijn Leidse inaugurele rede van 19 November 1924 („Idealen en Grenzen”) kwam hij op voor de autonomie der taalwetenschap: slechts een zeer exceptionele geest kan behalve taalkundige tegelijk een goed georiënteerd specialist zijn op andere gebieden; laat derhalve de taalkundige taalkundige blijven en, beoefent hij één taal in het bijzonder, laat hij zich liever een bredere basis scheppen „door naast zijn eigen taal ook andere te bestuderen, dan door een halve fysioloog of psycholoog te willen worden”. Deze waarschuwing was geen aanprijzing der eenzijdigheid; zij richtte zich slechts tegen overdreven en oppervlakkige veelzijdigheid en zij berustte op de ervaring van een lang leven van degelijke arbeid. Kern zelf kende veel talen, Indogermaanse en andere; o.a. heeft hij een grondige studie gemaakt van Hongaars en Fins; die veelzijdige kennis verdiepte zijn linguïsties voelen en deed hem daardoor weer de verschijnselen van de moedertaal en haar naaste verwanten beter begrijpen.

Kern's eerste leraar in de taalwetenschap is zijn eigen vader geweest; uit het ouderlijk huis bracht hij de liefde voor het vak en de grondslagen van het methodies denken mede. Aan de universiteit specialiseerde hij zich op Nederlands en germanistiek, onder de leiding van De Vries en Cosijn; daarna onderging hij te Leipzig de sterke invloed van Sievers; naast deze leraren verloor hij vooral zijn professor voor het Slavies, Leskien. Hij

promoveerde over een Middelnederlands onderwerp, de „Klankleer der Limburgsche Sermoenen” (1891); de dissertatie werd daarna opgenomen in de editie van deze tekst (1895), die door de akribie van uitgeven en annoteren en door de voortreffelijke taalkundige inleiding nog steeds voorbeeldig is. Reeds in dit eerste werk deed Kern zich kennen als een uitnemend neerlandicus van brede germanistische scholing.

Intussen scheen het een tijdlang, of de „jonge Kern” (zoals men hem enige tientallen jaren placht te noemen, ter onderscheiding van zijn vader) een andere richting zou inslaan. Aan zijn grote kennis van het Slavies had hij het redacteurschap voor Oost- en Midden-Europa aan de „Nieuwe Rotterdamsche Courant” te danken (1894—1900), en gedurende het laatste Rotterdamse jaar was hij tevens te Leiden privaatsdocent in de Slaviese talen. Zijn openbare les „De Studie van de Slavische Talen” getuigt niet alleen van een uitgebreide kennis van het onderwerp, maar ook van enthousiasme voor deze volgens zijn mening te lang verwaarloosde wetenschap. Deze rede lezende, krijgt men de indruk, dat zij het programma is voor een lange periode van wetenschappelijke en paedagogiese arbeid, — maar de goede naam, die Kern als germanist had, maakte, dat hem, nadat hij slechts één jaar Slavies had onderwezen, de benoeming tot hoogleraar in het Engels te Groningen te beurt viel, — een benoeming, die velen verbaasde, daar de jonge geleerde, hoe uitnemend hij ook het Angelsaksies kende, in die tijd nog niet in ruimere zin anglist was. In zijn inaugurele rede over „De Beoefening van de Nieuwengelsche Tongvallen” (28 Febr. 1901) beled hij uitdrukkelijk zijn voorliefde voor de taalkunde, maar hij legde de belofte af, zijn volle toewijding ook aan de „Engelsche filologie in de eigenlijke beteekenis en de geschiedenis van de Engelsche letterkunde” te zullen geven. En enige jaren later waardeerden de vakgenoten in binnen- en buitenland hem als een goed anglist. Naast in engere zin taalkundige onderwerpen ging hij ook zulke themata behandelen als: „Over de maat in Shakespeare’s stukken” (4de Ndl. Philologencongres gehouden te Utrecht, 1904), of: „Een en ander over Thomas

Hoccleve en zijn werken" (Versl. en Meded. K. Ak. 1915). Aan deze Engelse dichter, een jongere tijdgenoot van Chaucer, wijdde hij ook een paar artikels in het tijdschrift Anglia. Een mooi staaltje van krities wikken en wegen was zijn proeve van datering en localisering van het Middelenlengelse gedicht Havelok (Meded. K. Ak. 1923).

De lange Groningse periode werd voor Kern een gelukkige tijd. In 1903 huwde hij met mejuffrouw S. W. P. Salomons, en naast de toenemende voldoening over zijn ambtswerk maakte een warm huiselijk leven, in de kring van vrouw en drie kinderen, hem tot een voor zijn eigen gevoel rijk gezegende mens. Op den duur liet de anglistiek hem ook nog tijd voor werk op ander terrein. In 1912 verraste hij de wetenschappelijke wereld met een lijvige verhandeling, door deze Akademie uitgegeven, over „De met het Participium Praeteriti omschreven Werkwoordsvormen in 't Nederlands". Goede syntaktiese monografieën waren in die tijd schaars en zij zijn het nog. Kern's boek was voortreffelijk: evenals men uit zijn Limburgsche Sermoenen kon leren, hoe men een tekst wetenschappelijk moet uitgeven, is dit tweede boek een model van syntakties onderzoek. Meesterlik is het overzicht over de toestanden in andere Germaanse talen, het Nederlandse materiaal is met minutieuze nauwkeurigheid geëxcerpeerd en geordend, en op dit hechte fundament bouwt de auteur zijn combinaties en conclusies.

Kern was het tegendeel van een veelschrijver. Hij was er de man niet naar, om gewaagde gissingen te publiceren; ook is hij er nooit toe gekomen om hand- of leerboeken te schrijven. Waarom niet? Vond hij het misschien, bescheiden als hij was, niet nodig om naast de mening van anderen, die wel zulke boeken schreven, steeds de eigene, vaak slechts lichtelijk afwijkende, te boek te stellen? Hoe dat zij, weinigen beschikten over een zo afgeronde en zo door zelfkritiek gezuiverde kennis als hij, en een handboek van zijn hand zou volledig en zeker zeer goed geweest zijn. Van de jaren, toen mijn bewerking van Franck's Etymologisch Woordenboek in afleveringen verscheen, herinner ik mij, hoe 't

speciaal Kern was, die mij telkens nuttige opmerkingen of correcties zond, en ik weet, dat ook anderen dergelijke ervaringen hebben. Hieruit bleek zijn voortdurend, actief medewerken aan de ontwikkeling der wetenschappen, die hij beoefende, — en tevens waren voor de auteurs zulke tekenen van belangstelling aanmoedigend en opwekkend. Wat Kern geschreven heeft, kleinere en grotere opstellen zowel als boeken, behoudt zijn waarde; hij schreef, wanneer hij meende iets nieuws te kunnen zeggen, en zijn zelfkritiek maakte, dat hij zich op dit punt niet vergiste. Menigmaal was de lectuur van ander werk voor hem een aanleiding om een onopgeloste kwestie opnieuw grondig te onderzoeken; een merkwaardig voorbeeld daarvan bevat zijn opstel: „Over de taal van de brieven van Huygens' zusters en Dorothea van Dorp”, in jaargang 48 van het Tijdschrift voor Nederlandsche Taal- en Letterkunde; in het tweede hoofdstuk van dit artikel onderwierp Kern, in aansluiting aan een polemiek tussen Kloeke en W. de Vries, het netelige vraagstuk der Nederlandse deminutieformaties aan een nieuw onderzoek en dit voerde hem tot goed gefundeerde resultaten, die het probleem een heel eind dichterbij zijn definitieve oplossing hebben gebracht.

Het hier genoemde opstel is een van Kern's jongste geschriften, uit de tijd toen hij in Leiden de Nederlandse taalkunde doceerde (sedert 1924). Hij heeft het als een groot voorrecht beschouwd, in de stad waar zijn ouderlijk huis stond de leerstoel te bezetten, eens bekleed door zijn leermeester De Vries. Hij wijdde zich met volle kracht aan zijn werk, zonder evenwel ooit zijn vak opzettelijk naar voren te schuiven, evenmin als hij dat zijn persoon deed. Persoonlike ijdelheid was hem vreemd en ook de wetenschap heeft hij nooit ijdellijk gebruikt. Het viel zijn leerlingen wel eens moeilijk zijn ware betekenis dadelik te begrijpen, maar op den duur kregen zij een grote eerbied voor zijn persoon en zijn werk.

Aan de werkzaamheden dezer Akademie, waarvan hij sedert 1913 lid was, nam hij ijverig deel. In het bijzonder heeft hij de Akademie aan zich verplicht door zijn voorzitterschap der Dialectencommissie. Het vaststellen van een werkplan was op dit uitgebreide

terrein, dat de mogelijkheid bood voor heel wat verschillende inzichten, een moeilijke zaak ; Kern had naast zijn eigen mening veel respect voor de ideën van anderen, en wanneer de commissie het zonder al te veel moeite eens is geworden over de wijze en de richting van haar arbeid, dan is dat voor een groot deel aan de voorzitter te danken. Het werk van een commissie als deze wordt in hoofdzaak uitgevoerd door haar secretaris, maar diens aange-
wezen raadgever is uit den aard der zaak de voorzitter. Welk een groot aandeel deze voorzitter heeft gehad aan de werkzaamheden, dat kan in zijn volle omvang alleen de secretaris, de heer Meertens, waarderen, want Kern sprak zelfs tegen goede vrienden niet van eigen verdiensten.

Zo was hij zijn hele leven geweest, en daardoor gaf hij aan zijn omgeving weinig aanleiding tot ontboezemingen van waardering of bewondering ; men had ook het gevoel, dat deze hem niet aangenaam waren. Hij vond bevrediging in het werk zelf, en naast de intellectuële qualiteiten van de geleerde bezat hij de menselijke deugden van eenvoud en onbaatzuchtigheid, die een wezenlijk bestanddeel zijn der ware wijsheid.

N. VAN WIJK